

Rotsvast

Zondagmorgen 5 oktober 2025, Sint-Catharijnekerk, ds. Eibert Kok
Lezing: Deuteronomium 32: 1-12

Het is deze maand 34 jaar geleden dat ik met een studiereis naar Israël ben geweest. Ik was nog student. Het was een reis voor theologiestudenten en predikanten. Een groot deel logeerden we in Jeruzalem, in het huis op de berg, een christelijk hotel, gevestigd op de Olijfberg, gelegen in een Palestijnse wijk. Vanaf het dak had je een prachtig uitzicht op de oude stad.

Op vrijdagavond gingen we in tweetallen op bezoek bij joodse families om daar het begin van sjabbat mee te vieren. Dat was mooi om mee te maken, hoe zij dat doen, met hun rituelen, hoe zij de Schriften lezen, hoe zij daaruit leven. De vraag kwam bij mij boven: Hoe zou Jezus tweeduizend jaar daarvoor de sabbat gevierd hebben? Misschien ook zo? Nadat we afscheid genomen hadden van de familie zochten we een taxi om ons terug te brengen naar ons hotel op de Olijfberg. Dat viel niet mee. De meeste taxichauffeurs durfden het niet aan, om ons in die Palestijnse wijk te brengen. Uiteindelijk vonden we er een. Maar toen die in de buurt van ons hotel kwam, begon hij harder te rijden en zag je de angst in zijn ogen, bang dat hem als jood iets zou overkomen.

Een paar dagen later bezochten we Betlehem, Palestijns gebied, onder andere de geboortekerk.

Er was ook een ontmoeting met de Lutherse dominee van Betlehem, een Palestijnse man. Hij vertelde over de situatie van de Palestijnen daar, hoe zij door Israël als tweederangsburgers behandeld werden, over alle beperkingen die hen opgelegd werden, ik hoorde zijn afkeer en afkeuring van het geweld en soms vernederende methodes die door Israël werden gebruikt, en hoe hij vanuit zijn christelijk geloof verlangde naar gerechtigheid en vrede.

Het is de enige keer geweest dat ik in het land Israël was, maar het heeft wel mijn blik bepaald. Zo kun je toch niet met elkaar omgaan! Dit gaat in tegen alles waar de geschriften van het Oude en het Nieuwe Testament voor staan.

Nu is de situatie er niet beter op geworden, zeker niet na de gruwelijke terreuraanval van Hamas bijna twee jaar geleden en de nietsontziende en allesvernietigende reactie van Israël daarop. Die situatie heeft weer het antisemitisme aangewakkerd, de haat tegen joden, ook in onze samenleving, onterecht.

In die situatie vieren wij vandaag Israëlzondag en lezen wij met de synagoge uit Deuteronomium 32. In de hoop dat het ons iets te zeggen heeft.

Dat is het lied van Mozes. Het is aan het eind van het leven van Mozes. Hij is de leider geweest die het volk Israël, dat als slaven werd behandeld in Egypte, begeleid heeft bij de uittocht uit de slavernij van Egypte, begeleid heeft door de woestijn, bij de Sinai, waar hij uit Gods hand de tien geboden heeft ontvangen, begeleid heeft naar de grens van het beloofde land, waar hij het leiderschap overdraagt aan Jozua.

En dan zingt hij een soort afscheidslied.

Het is niet het eerste lied van Mozes dat opgetekend staat. Het eerste lied zong hij, met Mirjam, toen het volk door het water van de Schelfzee was bevrijd van het machtige leger van de Egyptenaren dat hen onderdrukt had.

Die uittocht uit Egypte is een soort oerervaring van het volk Israël dat er machtige legers kunnen zijn, die met geweld jou het leven moeilijk of zelfs onmogelijk kunnen maken. Maar dat de God van Israël een God is die het zuchten van zijn mensen hoort, en niets liever wil dan hen daaruit te bevrijden.

Ik kan me voorstellen dat deze oerervaring de joden de eeuwen door voor ogen gestaan heeft als ze werden onderdrukt, als hen geweld werd aangedaan.

En ik kan me voorstellen dat deze oerervaring vandaag de dag Palestijnse christenen voor ogen staat als hen onrecht en geweld wordt aangedaan.

God is een God die bevrijdt en machtige legers ten onder laat gaan.

Dat was het eerste lied van Mozes.

Vandaag het tweede. Aan het eind van zijn leven, op de drempel van het beloofde land.

Hij brengt tot uitdrukking wat de gezamenlijke woestijntocht hem aan inzichten gebracht heeft. Tegelijk is deze terugblik ook een vooruitblik. Mozes verwacht dat het volk zich in het beloofde land net zo zal gedragen als in de woestijn: voortdurend gemor en zich afkeren van de weg die God hen gewezen heeft.

De waarheid moet gezegd worden en die doet pijn. Het volk vergeet God, gaat zelfgekozen wegen, en God ontsteekt in hevige toorn, zelfs zo erg dat God zich van het volk wil afkeren; vers 18: U vergat de God die u gebaard heeft, u verwierp de rots die u ter wereld bracht.

Rots, dat is een beeld van God dat in dit hoofdstuk verschillende keren naar voren komt.

Daaraan zal het thema ontleend zijn dat de landelijke kerk aan deze dag heeft meegegeven: Rotsvast.

Dat beeld komt de eerste keer voor in vers 4, wat we wel gelezen hebben, een prachtig vers over wie God is:

‘Hij is een rots, Hij staat voor recht;

alles wat Hij doet is volmaakt.

Trouw is God, rechtvaardig en zuiver,

in Hem is geen spoor van kwaad.’

Zeven karaktertrekken van God worden opgesomd:

1. Rots; prachtig beeld.

Rots geeft iets aan van houvast, stevigheid, daar kun je op bouwen.

2. Hij staat voor recht.

Je zou wensen dat dat eens meer naar voren kwam bij alles wat er speelt in deze wereld, waar God nogal eens voor het eigen karretje gespannen wordt, terwijl onrecht aan de handen kleeft en over anderen heen gewalst wordt. We zien het in Amerika, in Rusland, in Israël.

God staat voor recht, vergeet dat nooit.

3. Alles wat Hij doet is volmaakt.

4. Trouw is God. Dat is toch echt bijzonder, zeker als je ziet hoe vaak mensen Hem ontrouw zijn. Mozes zal erover spreken in zijn lied, terugkijkend naar de woestijnreis, vooruitkijkend naar de situatie in het beloofde land. En wij, hoe zit het in ons eigen leven? Trouw is God, ondanks de ontrouw zo vaak van mensen.

5. Rechtvaardig.

6. Zuiver.

7. In Hem is geen spoor van kwaad.

Dan slaat het lied van Mozes om: 'Maar zijn kinderen werden Hem ontrouw: tot hun schande gaven zij hun kinschap op...' Ze willen die verbondenheid niet meer. 'Vals is deze generatie, en trouweloos.

Is dit uw antwoord aan de HEER?' En zo gaat Mozes nog even door.

Het zijn ongemakkelijke woorden. Dat wat niet goed is, moet ook als zodanig benoemd worden.

Dat is niet alleen hier zo, maar dat is in heel de Bijbel zo. Telkens roepen de profeten de mensen op, roepen ze ook de leiders van het volk op, om niet hun eigen gang te gaan, alleen in eigen belang, maar om terug te gaan naar de woorden van de Heer, die mensen de weg wijst, die oog heeft voor wie onderligt, die niets anders wil dan dat mensen recht doen aan elkaar.

Zo roept ook Mozes in dit lied op om je te verdiepen in het verleden, hoe God toen met mensen omging, zodat wij daarvan kunnen leren en niet vervallen in dezelfde fouten.

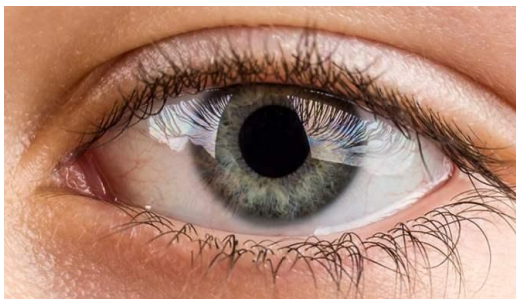
Mozes wijst terug naar het verleden:

'Toen de Allerhoogste land toewees aan elk volk
en de mensen ieder hun deel gaf,
bepaalde Hij de grenzen voor alle volken
naar het aantal nazaten van Israël.'

Op het eerste gehoor misschien een wat duistere tekst, maar dit lijkt een terug verwijzing naar Genesis 10. Na de zondvloed zouden er 70 volken zijn ontstaan, en naar Genesis 46 als Jakob met zijn nakomelingen naar Egypte trekt, dan is dat een groep van 70.

'God bepaalde de grenzen voor alle volken (70)
naar het aantal nazaten van Israël (70)', zingt Mozes.

Dus het gaat hier niet over de grenzen van de staat Israël, mocht iemand dat denken, maar dat er geen volk is dat geen plek heeft. Alle volken hebben hun plek.

Vervolgens kijkt Mozes terug naar de reis door de woestijn. Hij zegt dan over het volk Israël dat door de woestijn trok: 'God omringde het met zorg en met liefde, koesterde het als zijn oogappel.'

Israël als de oogappel van God.

Het is een beeld dat nog wel eens gebruikt wordt in de manier waarop vandaag de dag naar het volk Israël en ook naar de staat Israël gekeken wordt.

Maar het luistert hier wel nauw.

Als dat zou betekenen dat God Israël de hand boven het hoofd houdt, dat kritiek op Israël niet zou mogen, omdat je dan aan Gods oogappel komt, aan God zelf komt, Hem pijn doet, dan gaat het volgens mij mis, want niet alleen dit hoofdstuk, maar heel het Oude Testament staat vol van kritiek op het handelen van Israël, uitgesproken door profeten, in Gods naam. Het volk staat hier op de drempel van het beloofde land en telkens weer is de teneur: 'Pas toch op dat je het land niet verspeelt door je af te keren van God, door op de wegen van het onrecht te gaan.'

Dat is ook de reden dat volgens de schrijvers van het Oude Testament het volk het land verspeelde en in ballingschap ging: omdat ze God verlaten hadden.

Ja, Hij koestert zijn volk, als zijn oogappel, ook nu nog, God is trouw, maar dat is niet het hele verhaal.

Tegelijk vraagt Hij zijn volk trouw te zijn aan de roeping van Godswege om recht en gerechtigheid handen en voeten te geven.

Als wij vandaag het Avondmaal vieren, denken wij terug aan Jezus, die zoon van Israël, die vlak voor zijn dood met zijn leerlingen de Paasmaaltijd vierde, de maaltijd van de bevrijding, de bevrijding uit de onderdrukking, de bevrijding uit de slavernij waarin mensen vast kunnen zitten.

Jezus zelf liet in zijn leven zien wat die karakteristieken van God betekenen: vertrouwen op God als onze rots,

staan voor recht, trouw, rechtvaardig, zuiver, in Hem is geen spoor van kwaad.

Opdat wij Hem zouden volgen op die weg.